

R.O.C.A.D.A.

februarie 2013

R.O.C.A.D.A

Revistă online: citește, analizează, discută, aprofundează nr.1/februarie 2013

R.O.C.A.D.A., La început de drum.....	3
Gheorghe Marian Neguțu, <i>Toga Party</i> sau Despre bătrâneți mai puțin liniștite.....	4
Alexandra Barbu, Relația omului cu transcendentul în opera lui Petru Cimpoeșu.....	6
Copilul ascultător, Ketil Bjørnstad: <i>Remembrance</i> (2010).....	8
Mihail-George Panait, O insulă, două destine (I).....	9
Navigatorul din fotoliu, De prin lume adulmecate.....	17
Cătălina Dumitru, Benjamin Fundoianu - tradiționalist sau avangardist?.....	19
Diana-Adriana Matei, Mihai Tocaru, Poezie.....	21
Gheorghe Marian Neguțu, Din tată în... bunic.....	23
Gheorghe Marian Neguțu, Mihail George Panait, InterNeTsant.....	24
Gheorghe Marian Neguțu, Mihail George Panait, De citit.....	25

Redacția

Redactor coordonator, tehnoredactor și redactor web: Gheorghe Marian Neguțu - îi stresează pe ceilalți membri, prin mail, messenger, telefon, porumbei, asasinii plătiți să scrie mai repede, în timp ce el se relaxează.

Redactori: Mihail-George Panait - istoric pasionat, scrie pentru noi încă din 1879.

Cătălina Dumitru - colaboratoarea darnică, ne-a trimis material pentru următoarele 213 numere.

Colaborează în acest număr: Alexandra Barbu, Copilul ascultător, Navigatorul din fotoliu, Diana-Adriana Matei și Mihai Tocaru.

Toate fotografiile din R.O.C.A.D.A. sunt publicate cu permisiunea autorilor sau nu au drepturi de autor.

Fotografie copertă I: Daniel Steger, *Lamp, Vineyard, Winter*.

Fotografie coperta a IV-a: Michael Jastremski, *Shadow of cat*.

La început de drum

Se vorbește, în ultimii ani, de iminenta dispariție a publicațiilor tipărite. Trecerea multor publicații – unele de tradiție – de la moștenirea lui Gutenberg la versiunea virtuală pare să susțină această idee. Unii susțin că suportul tradițional nu va dispărea, ci va fi destinat unor ediții limitate, de lux. Indiferent dacă va deveni o amintire sau nu, sunt sigur că tiparul va cunoaște, într-un viitor mai mult sau puțin îndepărtat, o revenire spectaculoasă, deoarece coltanul, litiul și celelalte elemente rare folosite la construirea telefoanelor, laptopurilor, tabletelor, e-readerelor și altor aparate care s-au inventat sau vor fi inventate, nu sunt resurse infinite și regenerabile. Până atunci, să ne bucurăm de posibilitatea de a publica online propriile idei sau aberații și de a citi oricând o mare parte din creațiile bune (deh! cu ceilalți suntem mai exigenți) și aberațiile celorlalți. Sperăm că R.O.C.A.D.A. vă va oferi doar creații bune, texte care să vă trezească curiozitatea, dorința de a dialoga și dorul de ducă... spre alte surse. Vă avertizăm, totuși, că publicăm și texte mai lungi, chiar dacă majoritatea studiilor arată că cititorii de ecran își pierd răbdarea mai repede și citesc mai superficial. Suntem siguri că nu sunteți de acord cu aceste studii! În viitor, ne dorim să creștem gradul de implicare a cititorului, prin publicarea de texte interactive. Și pentru că este bine să știți la ce să vă așteptați, am așternut, mai jos, o listă cu avantajele și dezavantajele revistei noastre. În încheierea acestor rânduri/la începutul revistei, vă doresc lectură plăcută! Și nu uitați, ne puteți contacta oricând pe mail și la secțiunea Contact a site-ului nostru, rocada.webs.com.

+

Descoperiți poezii, proză, articole despre literatură, arte vizuale, muzică, film, noile media, călătorii și despre multe altele.

R.O.C.A.D.A. este gratis.

O puteți citi pe site.

O puteți citi și pe mobil, dacă aveți programul Adobe Reader instalat sau alt program care deschide documente în format pdf. Astfel, vă veți delecta cu R.O.C.A.D.A. oriunde: în metrou, în patul conjugal, la sală, în parc.

O puteți printa.

Aflați lucruri noi.

Aveți dreptul de a vota de două ori.

Puteți trimite propriile creații (articole, fotografii, desene, etc.).

-

Nu aflați cine pe cine mai mănâncă, nu descoperiți orgolii și reglări de conturi.

Plătiți mai mult la curent.

Nu puteți înveli mărarul în R.O.C.A.D.A., pentru a-l pune la uscat.

Nu puteți da cu revista după muște.

Pune cineva ceașca de cafea pe revistă și vă trece cheful de citit.

Le uitați pe altele.

Nu vă cresc veniturile.

Publicăm doar ceea ce corespunde standardelor noastre. În plus, redactorul-șef face sandvișuri cu laptopul, și tasta Delete este deseori apăsată, din greșeală.

Toga Party și alte povestiri

sau

Despre bătrâneți mai puțin liniștite

Cravata

Nu știam nimic despre această carte înainte să o deschid, iar titlul ediției românești (Nemira, 2010, traducere de Anca Stoiculescu) îmi sugera o colecție de texte fără prea multă legătură între ele. Lectura mi-a șters presupuzițiile și m-a făcut să mă întreb, a nu știu câta oară, de ce, la noi, când se traduce o carte sau un film, există neșansa ca titlul să fie strâmbat (căci, volumul original, apărut în 2008, se numește *The Development*) și am descoperit că toate textele formează, de fapt, o mare poveste. Într-o comunitate ficțională de pe coasta Marylandului, Heron Bay Estates, se desfășoară viețile unor americani, aflați, în general, la vârsta a treia. Chiar dacă o povestire are în centru proprii eroi, aceștia apar în planul secund al altui text ori în dialogurile și memoria personajelor din altă povestire. În unele texte, comunitatea se reunește, pentru a lua decizii administrative sau pentru a gestiona o criză.

Poveștile sunt diverse: apariția unui voyeur care se strecoară pe sub ferestre pentru a se uita la femei când se dezbracă ori fac baie, eveniment care declanșează o panică generală, o cină progresivă, în cadrul căreia descoperim diferențele de viziune asupra vieții, în funcție de originea socială și de orientarea politică, o petrecere terminată tragic, din cauza sinuciderii unui cuplu, moartea unui alt cuplu și distrugerea întregii zone rezidențiale, din cauza unei tornade, etc.

Cum se leagă cravata

Nu în multitudinea de subiecte stă valoarea acestei cărți, nici în construcția personajelor, ci în potrivirea dintre acestea și tehnica narativă abordată. Astfel, de multe ori, principalul aspect care m-a atras a fost vocea narativă/multitudinea de voci narative.

În prima povestire, *Domnul Ochilă* (*Peeping Tom*, în original), personajul narator, Tim Manning, un pensionar obișnuit în comunitate, sănătos și activ, cu o soție, Margie, asemenea lui, relatează toate întâmplările din jurul apariției voyeurului din postura de martor și participant la eforturile de capturare ale acestuia. După ce presupusul intrus dispăre, la fel de brusc cum a apărut, teama este ștersă din memoria locuitorilor din Heron Bay Estates, iar, după câțiva ani, incidentul devine anecdotă la petreceri. În final, ni se sugerează că Domnul Ochilă este chiar naratorul, chiar dacă, în primele rânduri, acesta ne avertizase că spune „istorii, nu povești”. Simplu artifi-

ciu, aparent, dar frumusețea poveștii stă și în gradăția indiciilor. Tim Manning se ascunde când vede mașina poliției („doar ca să nu fiu amestecat și să-mi pierd timpul” spune el), iese deseori seara să privească stelele, înainte să facă dragoste cu soția și, cel mai important, vorbește cu cititorul, ca și când acesta ar fi un complice, căutându-i confirmarea: „după cum știți și voi”, „înțelegeți voi”. Reproduc finalul, un scurt dialog între soți, (în care Tim are replica finală) care îți rămâne în memorie datorită expresivității:

„- Mai ții minte cum ne iubeam în noaptea când tu te duceai și te uitai pe afară?

- Cum să nu, am răspuns eu (dacă țin bine minte), bătând-o cu palma pe spate. Cum să nu.”

Am menționat mai sus permanenta comunicare dintre narator și cititor, aceasta reprezentând cheia spre tema textului, adică spre relația dintre cele trei instanțe narative (autor, narator, personaj). Domnul Ochilă este autorul, care imaginează o lume populată de propriile personaje, dar dependentă de experiența scriitorului în lumea reală și de privirile pe care le furișează în ferestrele numite oameni; Domnul Ochilă este și naratorul, voce și ureche în același timp. Nu în ultimul rând, Domnul Ochilă este cititorul, complice încă de la deschiderea cărții. El crede că este distanțat de actul de creație al textului, sau, dimpotrivă, că este implicat într-o mare măsură, dar nu până la esențial. Dar dacă îl întrebi dacă își aduce aminte de o carte citită cu ani în urmă, care i-a plăcut, te va bate cu palma pe spate și îți va răspunde: „Cum să nu.”

Demolarea și Premiul Bardului tratează raportul dintre instanțele narative cu originalitate. În prima din cele două povestiri menționate, urmărim o familie din aceeași comunitate, dar mai tânără. Joe Barnes este mâna dreaptă a șefului său, iar pentru meritele sale este promovată. Are o soție iubitoare, Judy și două fete aflate la vârsta adolescenței. Joe are o secretară de care se simte atras, dar nu vrea să o dezamăgească pe Judy. Șeful său, care îi este și model, îi spune mereu că un om de afaceri bun nu și-o trage cu secretara, deși chiar el se căsătorise cu fosta secretară-amanantă... Familia Barnes este foarte bucuroasă că Joe a fost promovată, iar acesta se hotărăște să cumpere o casă nouă. O poveste atât de banală, încât mai ai un pic și caști. Dar nu o faci, pentru că John Barth este unul dintre acei autori mari, despre care Gabriel Garcia Marquez afirma că nu te plictisesc niciodată. Naratorul întrerupe mersul poveștii și îți pune în față, ordonat, alternativele lui Joe, din care menționez: să se culce cu secretara și a) soția să afle și să îl părăsească, b) să nu afle nimic, spre fericirea lui; să-și vadă de treabă și să-și continue viața ca până atunci sau să se mute la o filială a firmei din alt oraș, unde ar putea să-și ia și secretara. Tema textului iese la suprafață, ca în majoritatea povestirilor din volum, în final. Naratorul refuză să răspundă nevoii de intrigă a cititorului, neconsiderându-și personajele niște substitute ale unor figuri umane. Pe de altă parte, explică apropierea afectivă a autorului de personaje, care îl face să nu ia în calcul cititorul. Soluția? „tragem din priză aparatul narativ, înainte ca cineva să aibă de suferit”.

În *Premiul Bardului*, Barth construiește, în opinia mea, cel mai bun personaj: Cassandra Klause, o tânără de la țară care studiază literatura la Stratford. Pe cât este de

inteligentă și talentată, pe atât este de nonconformistă; își semnează lucrările cu jocuri de cuvinte inspirate de propriul nume, își face din trup un text literar, acoperindu-l cu citate, chiar face în așa fel încât în actul de identitate numele să-i fie scris în ghilimele. Pe scurt, este postmodernă în mod iremediabil, ca orice postmodernist („Cassandra Klause c'est moi”, ar putea spune Barth). Ea lucrează, împreună cu profesorul G. I. Newett, autointitulat „Romancier Bătrân-Pârțâit-și-Ratat” la un text cu care să câștige un premiul literar consistent din punct de vedere financiar. Ca și în cazul celorlalte povestiri, finalul este marcat de metaficțiune; vocile se amestecă și aflăm că, de fapt, rândurile pe care le avem în față au fost scrise de studentă, pe baza întâmplărilor personajul-narator Newett, care nu mai reușise să scrie ceva bun de mult. Anterior, profesorului îi venise ideea de a o lăsa pe Cassandra să-i revitalizeze textele scrise de el... Așadar, totul este o ficțiune, dar ficțiunea este creată de un personaj, care, la rândul său, este autor... Dialogul din final, dintre narator și cititor, dintre narator și meta-autor evidențiază jocul halucinatoriu dintre ficțiune și realitate.

Legarea cravatei

Dincolo de raportul dintre instanțele narative, o altă temă importantă este viața la bătrânețe. Majoritatea personajele de vârstă a treia din carte sunt active – participă la petreceri, sunt deschiși către noi prietenii, fac dragoste – dar, în același timp, trăiesc angoasa morții și, mai ales, a singurătății rezultate din dispariția partenerului. Așa se întâmplă cu soții Felton, din *Toga Party*, care se sinucid împreună, prin inhalarea gazelor de eșapament ale mașinii, după un incident nefericit: un vecin nefericit după decesul soției, Sam Bailey, se

înjunghiasse cu sabia pe care o purta Joe Felton ca accesoriu la petrecere (Toga Party presupunea ca invitații să fie îmbrăcați asemenea romanilor, în acest fel autorul reactualizând parodic tragedia antică). Considerată de mulți drept cea mai reușită povestire a volumului, prin încărcătura tragică și forța narațiunii (le-am recunoscut și eu) *Toga Party* mi s-a părut, totuși, cam siropoasă, din cauza finalului narat cu prea multă implicare afectivă (să se fi infiltrat aici propriile temeri și obsesii ale autorului?).

În toate povestirile, moartea este văzută ca o dizolvare a vieții în istorie, iar distrugerea întregului complex rezidențial după o tornadă respectă această viziune: nu este „un sfârșit cu S mare”, pentru că urmează un reînceput. Singurătatea și izolarea în fața morții, ambele reprezentate de amplasarea de bariere ca urmare a apariției Domnului Ochilă, sunt, în schimb, de nesuportat. De aceea, unul dintre rezidenții complexului își imaginează alternativa unei morți asistate.

Un nod bun

Probabil vă întrebați ce rost au intertitlurile pe care le-am inserat. John Barth a asemănat postmodernismul cu legarea unei cravate - din care rezultă un nod perfect - simultan cu explicarea procedurii și cu discutarea istoriei cravatei. *Toga Party și alte povestiri* nu este o capodoperă a postmodernismului, dar este o carte reușită în multe privințe. Marele merit al autorului stă în unitatea dintre tehnică și poveste, căci proza „mare” presupune ca cele două elemente să-și fie reciproc necesare (din păcate, în literatura română, asta se întâmplă rar). John Barth, scriitorul care a anunțat epuizarea literaturii nu obosește, chiar dacă are 72 de ani.

Relația omului cu transcendentul în opera lui Petru Cimpoeșu

Experimentul, jocul, cotidianul și totodată gravitatea, criza existențială, alcătuiesc postmodernismul românesc. Scriitorii vin cu o altă viziune asupra realului, un nou tip de existență, nu creează o copie a realității, ci o lume ficțională ca reprezentare a realității, în care nu există limite între viață și text.

Avându-i drept maeștri pe Caragiale sau pe optzeciști, Petru Cimpoeșu folosește ironia și parodia cu scopul de a ilustra cât mai bine lumea contemporană, cu atitudinile și interesele ei. Astfel, de la personaje simple, la personaje cu pretenții, de la evenimente mărunte la situații limită, totul este trecut prin filtrul ironic al autorului, nimic nu scapă ochiului său ager. Din acest punct de vedere, autorul nu duce lipsă de material, pentru că lumea actuală, întreg bâlci de deșertăciuni, nu se dezice de la a crea personaje memorabile, senzaționale prin tocmai mediocritatea și snobismul lor.

Toate romanele sale fac referire, printre altele, și la relația omului cu divinitatea, tot mai neglijată în ultimul timp. Petru Cimpoeșu mărturisea: „Am încercat să introduc în cărțile mele, printre altele, această interogație pentru că mi se pare a fi unul din lucrurile esențiale care definesc omul în

deplinătatea sa”.

Atitudinea din primele volume este motivată și de lipsa de perspectivă ce caracteriza omul comunist, tragismul existențial, iar în situația în care cenzura nu permitea scăpări ce puteau aduce prejudicii regimului, scriitorul preferă literatura „cu perdea”, folosirea ironiei subtile, critica la adresa societății sub masca existenței dramatice a oamenilor.

Tema religiei în romanul *Firesc* este sintetizată vag prin prezența preotului în acest mediu al sondorilor. Părintele Emil, izolat de lume, trăiește singuratic alături de măgărușul său, Raoul. Lașitatea luniei, faptul că nu îndrăznește să se spovedească, punând acest lucru pe slăbiciunea celor care decid să o facă. „Nu aveam cu adevărat nevoie să mă spovedesc, o făceam (dacă aș fi făcut-o) mai mult din curiozitate. Cred că au nevoie să se spovedească numai cei nesinceri cu ei înșiși, cei care nu-și pot suporta singuri adevărul. Sau: ne spovedim pentru a putea continua păcatul”.

Este o aluzie la ideologia comunistă, a atitudinii ateiste pe care aceștia au impus-o la nivelul întregii comunități și a imposibilității personajelor de a găsi o cale de comunicare cu Dumnezeu, preferând în schimb izolarea, autopedepsirea și, în

final, sinuciderea. Incongruența conflictului dintre ideologia comunistă și credința religioasă, în mijlocul căruia personajul devine victimă, apare și în *Fenomenologia invizibilului*.

O altă temă la care trimite romanul *Povestea Marelui Brigand* este narațiunea Noului Testament și dificultatea stabilirii unei legături între comunitate și Dumnezeu. Așa cum Iisus a murit și apoi a înviat, în roman, victima – un personaj misterios, moare și învie de mai multe ori, însă fără niciun rost. Dacă sacrificiul lui Iisus a fost făcut cu scopul mântuirii lumii, sacrificiul victimei e în zadar, pentru că adevărata problemă constă în lipsa de credință, în imposibilitatea comunității de „a se racorda la tensiunea transcendentală, motiv pentru care ea este condamnată”.

Apostolii Luca, Ioan, Matei și Petru apar în roman sub denumiri derivate (Nelu, Petrache, Mateuț), dar atât ei, cât și ceilalți locuitori nu înțeleg evenimentele la care sunt martori, nu încearcă să stabilească o relație cu transcendentul iar orașul și ținutul sunt condamnate să dispară. Uitarea legendei Marelui Brigand și neîncrederea tot mai mare a oamenilor reprezintă un factor declanșator în posibilitatea cuceririi Abraxei de către invadatori. În spatele întâmplărilor din provincia

La a doua lectură

Abraxa se ascunde momentul instaurării comunismului, când oamenii își pierd credința și se produce o instabilitate a realității.

Chiar și războiul din finalul romanului, dintre realiști și limonarzi, este o trimitere directă la războiul iudeilor contra romanilor, în urma căruia totul este distrus, este un fel de apocalipsă.

Trimiterile religioase din cadrul romanului *Simion liftnicul* sunt numeroase. Astfel, numele personajelor feminine trimit cu gândul la niște călugărițe (Evlampia, Pelaghia, Filofteia, Gleofina, Zenovia, Meletina, Gudelia). Dintre bărbați, Toma, asemeni apostolului necredincios, nu dă crezare decât informațiilor transmise de BBC și îi discreditează pe toți cei care manifestă interes pentru emisiunile și talk-show-urile mediocre transmise de televiziunea română.

Gheorghe, mucenicul războinic ce înfrânge balaurul, visează tot timpul la doborârea Odiosului, creându-și un adevărat plan de luptă. Ilie, proorocul biblic răpit în carul de foc, își repară motocicleta în apartament și îi face proba, provocând panică printre locatari care cred că este cutremur.

Simion se sustrage din lume, ducând o viață în post și rugăciune, având darul ascultării și nu ezită niciodată să-i îndemne pe vecinii săi la pocăință și la dreapta credință. „- De ce nu te rogi la biserică?/- Vai, vai, vai, vorbești de parcă n-ai ști ce înghesuială e acolo și cum se

calcă în picioare unii pe alții! De parcă n-ai ști că mulți se duc la biserică numai din cauză că au nevoie de un alt Ceaușescu – pentru ei Dumnezeu este un înlocuitor al acestuia. Află de la mine, Nelule: dacă n-ar fi murit Ceaușescu, ei n-ar fi simțit niciodată nevoia de a merge la biserică”.

Tema credinței din romanele lui Petru Cimpoeșu stă sub semnul Apocalipsei. În *Christina Domestica* și *Vânătorii de suflete* „Sensul de apocalipsă ar trebui să fie evident din primele pagini. Cartea începe cu un preludiviu al cărui titlu se vrea elocvent «Experimentul Armageddon» – Armageddon fiind, în Apocalipsa după Ioan, locul unde se va da bătălia finală dintre forțele luminii și cele ale Întunericului”.

Opinia amantului doamnei Pelaghia despre Dumnezeu sintetizează cel mai clar comercializarea și politizarea spațiului religios. „Dumneaei se ferea să vorbească despre Dumnezeu [...] dar el, vai Doamne! Bunăoară, cum să afirmi despre Iisus Hristos că El este INTERFAȚA? [...] / - De fapt, ce înțelegem prin interfață? [...] o intersecție în care fiecare sistem își conservă proprietățile, rămâne el însuși, dar transmite și «dincolo» mesajul său [...] Dacă ar fi trăit astăzi Sfântul Spiridon ar fi luat cu el un computer Macintosh, arătând cum hardul fără soft sau softul fără hard sau acestea împreună fără interfață nu pot face nici o lucrare”.

În epoca internetului până și relația cu divinitatea este

intermediată „Undeva la rubrica faptului divers, cititorii aflau despre inventarea, în Germania, a spovedaniei electronice [...] La scurt timp după aceea, primeai un mesaj e-mail cu următorul conținut: „Felicitări, Dumnezeu ți-a iertat toate păcatele! Pe viitor, să fii mai atent!”

Probabil replica „Opinia mea este așa: Dumnezeu să stea acolo, în ceruri, și să-și vadă de treburile Sale, iar pe noi să ne lase să ne ocupăm de ale noastre” ilustrează cel mai bine atitudinea omului contemporan, absorbit tot mai mult de problemele cotidiene, interesele sale îi distrag atenția de la relația spirituală cu divinitatea.

Scrise când cu seriozitate, când cu amuzament, romanele lui Petru Cimpoeșu devin o cronică a zilelor noastre, o frescă esențială a societății românești postcomuniste. Narratorul vorbește prin intermediul operei sale despre o întregă epocă, despre frământările noastre. De la cele mai importante până la cele mai nesemnificative detalii din viața noastră, el înregistrează orice detaliu, creând un document autentic despre România postrevoluționară, marcată de criza de identitate, de lipsa de comunicare și de valoare.

Ketil Bjørnstad: *Remembrance* (2010)

Remembrance este albumul prin intermediul căruia l-am descoperit pe Ketil Bjørnstad, în 2010. Deși, de atunci, i-am ascultat aproape toată discografia, inclusiv mai recente Night Song (2011) și câteva piese de pe Early Piano Music(2011) și Vindings Music (2011), Remembrance a rămas preferatul meu.

Pianistul norvegian are un stil original, recognoscibil și în cele unsprezece melodii ale acestui album, realizat împreună cu Tore Brunborg (saxofon) și Jon Christensen (tobe). Dacă bateristul a mai cântat cu Bjørnstad, Tore Brunborg a avut privilegiul de a fi al doilea saxofonist cu care acesta a colaborat, în patru decenii de activitate (după Bendik Hofseth, cu care a înregistrat Grace, în 2001). Energia lui Brunborg se suprapune perfect peste lirismul lui Bjørnstad, iar percuția lui Christensen echilibrează compoziția. Remembrance îți dă de gândit asupra armoniei dintre interpreți, care aici constă în găsirea ritmului propriu fiecărui instrument și în aducerea acestora într-o stare de necesitate reciprocă. Se dezvoltă astfel, un discurs complex, pe mai multe planuri. La prima audiție, m-au dominat finețea interpretării lui Brunborg și amestecul de putere și fragilitate al saxofonului; la a doua, simplitatea elegiacă a pianului. La a treia, am fost uimit de percuție: Christensen este șlefuitorul acestei bijuterii. Când compoziția alunecă spre un lirism excesiv, el intervine și o colorează. Își respectă viziunea asupra muzicii, conform căreia într-o trupă, este mai important să spui mai puțin și mai încet, bravura ruinând totul. „Un baterist care s-ar suprapune pulsului pianului nu ar face decât să cedeze în fața facilului, evidentului”, afirma el în urmă cu aproape zece ani.

Remembrance este opera muzicianului ajuns la maturitate. Ketil Bjørnstad nu are pretenția artistului care vrea să epateze, ci doar pretenția muzicii pure. El reușește să unească afectivitatea cu inteligența, să gliseze între neoclasic și jazz, să alăture firesc tristețea, spleen-ul, voioșia și jocul, să recompună, în substanța muzicii, un peisaj norvegian, ori complexitatea sufletului uman. Pe scurt, să dea viață unor amintiri, prin sunete...

Lista de melodii: Remembrance I; Remembrance II; Remembrance III; Remembrance IV; Remembrance V; Remembrance VI; Remembrance VII; Remembrance VIII; Remembrance IX; Remembrance X; Remembrance XI.

Interpreți: Ketil Bjørnstad – pian; Tore Brunborg – Saxofon tenor; John Christensen – baterie.
Casa de discuri: ECM Records

O insulă, două destine (I)

În Arhipelagul Antilelor, între Cuba și Puerto Rico, există o insulă cu o istorie ciclică, un concept originar la vechii greci, care credeau că certe evenimente istorice erau menite să se repete în anumite forme, ca rezultat al acțiunilor și credințelor oamenilor. Hispaniola, insula în cauză, a existat și continuă să existe între extreme și între două națiuni plasate în contrast. În aria orientală se află Republica Dominicană, iar în treimea occidentală Haiti, o țară deloc întinsă, însă dens populată(1). Pentru a putea explica diferențele actuale dintre cele două state ale Hispaniolei (unul sărac, cu o reputație proastă, celălalt un paradis turistic) și mai ales transformarea în timp a teritoriului occidental, va fi nevoie să identificăm elementele ce au stat la baza acestui îndelungat proces.

Primele contacte dintre europeni și locuitorii Americilor au avut loc în 1492, atunci când navigatorul genovez Cristofor Columb descoperea, printre altele, și ceea ce avea să numească La Isla Española. În anul imediat următor, influența spaniolă în regiune se manifesta prin fondarea așa-numitei Căpitanii Generale din Santo Domingo. Ulterior, intervenția francezilor în zona de vest a condus la conturarea coloniei Saint-Domingue în cursul secolului al XVII-lea. Revoluția (1789-1804) avea să dea naștere în primă fază Imperiului Haiti (1804-1806), stat a cărui independență a

fost recunoscută de Franța abia în 1825. Deși încă de la 1795 francezii administrau întreaga insulă, influența acestora a scăzut treptat, în consecință pierzând și controlul asupra estului. Ibericii au revendicat teritoriul răsăritean, însă dominicanii aveau să-și proclame independența în 1821 și din nou în 1844, când marceau sfârșitul a 22 de ani de ocupație haitiană(2).

Prima Republică Dominicană (1844-1861) a fost urmată de o revenire în spectrul influenței spaniole (1861-1865), iar a doua Republică (1865-1916) de prima ocupație americană (1916-1924). Sfârșitul administrației Vásquez (1924-1930) a însemnat ascensiunea celui supranumit El Jefe, Rafael Trujillo, care a condus țara între 1930 și 1961, perioadă în

care diferențele dintre cele două state ale Hispaniolei s-au adâncit, politica dusă de liderul dominican fiind dovadă în acest sens. Asasinarea lui Trujillo a declanșat un nou val de instabilitate și ulterior a doua intervenție americană în țară (1965-1966).

De cealaltă parte, Haiti a cunoscut în 200 de ani de independență cel puțin 32 de lovituri de stat. Nissage Saget devenea în 1874 primul șef de stat ce își ducea mandatul la bun sfârșit. Au murit în timp ce-și exercitau funcția Philippe Guerrier în 1845, din cauze naturale, la vârsta de 87 de ani, Jean-Baptiste Riché în 1847, posibil otrăvit, Florvil Hyppolite în 1896, în urma unui atac de cord, Cincinnatus Leconte, în explozia Palatului Național din 1912, Tan-

crède Auguste în 1913, posibil otrăvit, Oreste Zamor în 1914 și Jean Vilbrun Guillaume Sam în 1915, ambii asasinați. Odată înlăturați, anumiți lideri urmau calea exilului, printre aceștia numărându-se Jean-Baptiste Aristide, Prosper Avril, Paul Magloire, Dumarsais Estimé, Élie Lescot, Michel Oreste, François Antoine Simon, Pierre Nord Alexis, François Denys Légitime, Lysius Salomon, Pierre Théoma Boisrond-Canal, Michel Domingue, Jean-Pierre Boyer. Destinațiile predilecte erau țări ca Jamaica, Franța și SUA.

Urmând unei îndelungi perioade de instabilități, președintele american Woodrow Wilson autoriza în vara anului 1915 accesul în statul caraibian a 330 de membri ai Marinei. Americanii și-au extins șederea până în 1934, răstimp în care la conducerea statului au existat patru lideri: Philippe Dartigue-nave, Louis Borno, Louis Roy și Sténio Vincent. În 1941, Vincent ceda puterea unui alt personaj sprijinit de administrația americană, Élie Lescot. Fost ambasador în Republica Dominicană și la Washington D.C., se crede despre Lescot că a beneficiat de ajutor financiar din partea lui Rafael Trujillo pentru a-și înlesni accesul la funcția supremă în stat. În această perioadă, noi mișcări revoluționare se conturează, astfel încât Lescot este înlăturat și exilat în 1946. Au urmat alți unsprezece ani marcați de dispute, la conducerea statului succedându-se nu mai puțin de șapte lideri. În 1957, François Duvalier era ales președinte, grație unei platforme naționaliste. Papa Doc, așa cum le era cunoscut hai-

tenilor, și ulterior fiul său, Jean-Claude, aveau să conducă destinele țării vreme de aproape trei decenii. Revolta populară din 1985-1986 a marcat sfârșitul guvernării Duvalier, iar Jean-Claude a urmat calea exilului în Franța.

Antile și Caraibe. Mișcări de populații.

Antilele cuprind majoritatea insulelor din Marea Caraibilor, localizate în două mari grupuri: Antilele Mari (Cuba, Cayman, Jamaica, Hispaniola și Puerto Rico) și Antilele Mici, cuprinse într-un arc cu extremele în Insulele Virgine (la est de Puerto Rico) și Aruba (la nord de Venezuela).

Prin Caraibe se înțelege Marea Caraibilor, insulele sale și zonele de coastă (din Mexic, Belize, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panama, Columbia, Venezuela).

Bahamas și Insulele Turks și Caicos nu se încadrează în Antile ori Caraibe, ci fac parte din grupul Indiilor de Vest, formând așa-numitul Arhipelag Bahamas/Lucayan, la est-sud-est de statul american Florida și nord-nord-est de Cuba. Cu toate acestea, din diverse considerente sunt grupate cu națiunile din Caraibe.

Istoria pre-columbiană se caracterizează prin intermediul a trei mari perioade: paleo, meso și neo-indian.

În cazul regiunii Caraibe, cele mai vechi urme de locuire datează din paleo-indian și au fost identificate în nord-vestul Venezuelei, într-o serie de situri desemnate El Jobo (14-13000 î.e.n.). Din meso-indian datează primele

urme de locuire în Antile, anume cultura Banwari (cca. 5000 î.e.n.), grup de vânători-culegători din Trinidad, ce foarte probabil odată cu trecerea timpului s-a deplasat dinspre Antilele Mici către Antilele Mari. Perioada de mijloc este marcată de primele mari valuri de migrații ce pornesc din nordul Americii de Sud, trec prin Antilele Mici și Insulele Virgine, avansând către Puerto Rico. O altă teorie consideră ca unele dintre primele populații au atins Hispaniola în 4000 î.e.n., după ce ar fi pătruns prin vestul Antilelor Mari, oprindu-se în cele din urmă în vestul insulei Puerto Rico.

În cea de-a treia perioadă au existat noi migrații dinspre America de Sud către Antile. Până în anul 600 e.n. se dezvoltă o cultură marcată de horticultori și pescari. S-a discutat că între 600-800 au existat alte valuri de migratori ce s-au răspândit în Antile, considerându-se că aceștia erau predecesorii populațiilor întâlnite de europeni. Cu sute de ani înaintea contactului însă, așa-numiții Arawak au fost dislocați din Antilele Mici de către Carib, care până la finele secolului al XV-lea aveau să domine regiunea.

Conform unor teorii, grupurile de vânători-culegători ce au migrat dinspre Orinoco înspre Caraibe au fost urmate de Carib, care i-au agitat și dislocat, răspândindu-i până dincolo de Antilele Mari, unde Columb avea să-i întâlnească la 1492.

Pe alocuri, cercetătorii pun sub semnul întrebării tradiționala teorie conform căreia Carib reprezintă un nou val migrator din America de Sud, sugerând că

Cu fața la trecut

aceste populații sunt produsul evoluției vorbitorilor de Arawak în Antilele Mici.

Arawak/Taíno

De-a lungul anilor, diverși termeni au fost utilizați pentru a desemna popoarele pre-coloniale din Americi. În anumite lucrări este întâlnit *Arawak*, folosit pentru a-i identifica atât pe locuitorii Antilelor, cât și pe cei din nord-estul Americii de Sud. În prezent, pentru a se face distincție între continentali și insulari, arheologii folosesc termenul *Taíno* pentru a-i desemna pe cei din urmă. Mai precis, *Taíno* face referire la populația predominantă a Antilelor între 1200-1500, sub forma a trei mari grupuri: occidental, clasic (în care se încadrau Hispaniola și Puerto Rico) și oriental.

S-a înaintat ideea conform

căreia nici Cristofor Columb, nici contemporanii săi nu au întâlnit termenul *Arawak*, care în schimb a apărut abia în 1595, odată cu debutul explorării Guianelor, când Sir Walter Raleigh identifica Arawak și cel puțin alte patru grupuri în Trinidad. După trei secole, spaniolul Juan Lopez de Velasco observa prezența acelor ce se numeau Arawak pe coasta Guanei, menționând că un asemenea grup pătrunsesse în Trinidad. În 1871, americanul Daniel Brinton considera că locuitorii din Antilele Mari încă păstrau cuvinte Arawak în vocabular, iar pentru a face distincție între cele două grupuri a folosit noțiunea de *insular-Arawak* cu referire la cei plasați în lanțul Antilelor.

Trecerea timpului avea să impună diferențe substanțiale, astfel încât Taíno vorbeau o limbă diferită și erau distincți din punct

de vedere cultural față de continentali. S-a înaintat teoria conform căreia făceau parte din aceeași familie de limbi, deoarece se considera că populațiile din Antile și Bahamas își aveau originile în America de Sud.

Taíno înseamnă „bun”, „nobil”. Această caracteristică pare a fi specifică populației întâlnite de Columb în Hispaniola, de vreme ce scrierile genovezului denotă admirație față de caracterul și trăsăturile nativilor. De asemenea, navigatorul menționa cuvântul *ni-tayno*, ce aparent făcea referire la o persoană importantă din cadrul societății, neștiind dacă era vorba de un nobil, un guvernator sau un judecător. În aceeași notă, s-a dezbătut în mediul academic că termenul *Taíno* a fost introdus în 1836 de francezul Constantine Samuel Rafinesque-Schmaltz pentru a desemna o limbă antică vorbită în

Cu fața la trecut

Haiti, bazându-se în studiul său pe informațiile oferite de diverși călători.

Terminologia este disputată, pe alocuri considerându-se că insularii întâlniți la 1492 nu aveau un anumit cuvânt pentru a se autodesemna, ori dacă aveau, Columb l-a omis, numindu-i în schimb *indios*.

Carib

Se crede despre Carib că au migrat înspre Antilele Mici dinspre Orinoco, în jurul anului 1200, potrivit testelor cu radiocarbon, deplasându-se până în estul insulei Puerto Rico (denumită de indigeni Borikén), în proces stramutând, exterminând și încorporând grupuri Arawak. Misionarul iezuit Adrien Le Breton a trăit printre Carib, în St. Vincent (Hairouna pentru localnici), între 1693 și 1701/1702 și relatează o istorisire plasată în legătură cu aceste dislocări. Potrivit narațiunii, Carib erau inițial sclavi ai populației Arawak de pe continent, fiind eliberați în cursul secolului al XI-lea. Din acel moment au trecut în Antile, împingând grupuri Arawak către nord și vest sau încorporându-le. Lingvistic și cultural, se crede despre Carib că nu erau cu mult diferiți față de Arawak. Misionarul dominican Raymond Breton trăise printre grupuri Carib din Dominica între 1642-1653 și relatează că se autodesemneau *Kalinago* (sau *Callinago* pentru bărbați/*Calliponam* pentru femei). Numeroși termeni au fost folosiți în timp pentru a-i identifica, însă specialiștii în domeniu au înclinat către *Kalina*.

În Cuba, Columb aflase despre *Caniba* sau *Canima*, oameni

cu un singur ochi și chipuri de câine. În Hispaniola i se aducea la cunoștință că nativii Taíno erau atacați de Caniba, ce organizau raiduri și le consumau carnea. În alte teorii enunțate, *Carib* însemna „rebel” sau „devastator”, denumire dată de Arawak și mai apoi adoptată de europeni. Alții i-au privit pe Carib drept prădători nemiloși ce i-au urmărit pe nevinovații Arawak din bazinul Amazonului până în Puerto Rico, în proces intervenind spaniolii la finele secolului al XV-lea. Pentru a reliefa natura războinică, Carib erau descriși capturând femei și copii și consumând carnea bărbaților pentru a le absorbe puterea. Copiii erau îngrășați și mâncați, în vreme ce femeile deveneau soții sau concubine.

Mitul canibalismului pare să își aibă originile în expediția lui Columb, mai precis în informațiile oferite de indigeni. Comunicarea dintre europeni și insulari era dificilă, bazându-se în mare parte pe semne, fără îndoială existând erori în ceea ce privește interpretarea. Europenii începeau să-i cunoască pe Carib prin intermediul grupurilor Taíno, însă documentele vremii relatează puține cazuri de raiduri. Istorisirile despre canibalism au ajuns până în Europa, unde amerindienii erau percepuți drept primitivi, lucru reflectat și în literatură(3).

Dincolo de ocean

De cealaltă parte a Atlanticului, începând cu 1482, Spania se angajase într-un costisitor război cu maurii, care încă dețineau Emiratul Granadei, ultimul bastion mahome-

dan în Peninsula Iberică. În această vreme, în Spania apare Cristofor Columb, care scria casei regale că încă din copilărie era fascinat de navigație și științele adiacente acesteia, curios să descopere secretele lumii. Cu siguranță, dată fiind situația în care se aflau suveranii catolici, planul unui străin nu prezenta întâietate. Însă, în 1492 Granada avea să fie eliberată, Ferdinand al II-lea de Aragon și Isabella I a Castiliei raportând victoria împotriva sultanului Boabdil, care la 2 ianuarie 1492 ceda controlul Granadei, eveniment ce marca sfârșitul Reconquistei spaniole. Însuși Columb nota în al său jurnal că în acea zi însemnele regale se aflau pe turnurile Alhambrei, fortareața orașului, iar regele maur săruta mâinile suveranilor. Adversari ai sectei lui Mahoma, după cum sublinia Columb, ai idolatriilor și ereziilor, regii catolici aveau să-i onoreze demersul de a călători în Indii, pentru a descoperi acele teritorii scăldate în belșug, pe care însuși Marco Polo le descria, în speranța că vor fi convertite la dreapta credință(4).

Spania, recent unificată, era populată în mare parte de țărănimea aflată în serviciul nobilimii, ordin care reprezenta 2% din totalul locuitorilor și deținea 95% din teritoriu. Ocuparea Constantinopolului și a estului Mediteranei de către otomani i-a determinat pe iberici să asigure noi rute către Orient. Portughezii au decis să înconjoare Africa, pe la Capul Bunei Speranțe, în 1488, prin Bartolomeu Dias, în vreme ce Spania avea să riște într-un ocean necunoscut. Prin Capitulațiile de la Santa Fe (actul ce consfințește acordul dintre nav-

igatorul genovez și casa regală), Columb primea titlurile de amiral și perpetuu vicerege și guvernator al teritoriile ce urmau să fie descoperite, precum și parte din profituri. Asemenea concesii pun în lumină dubiile pe care le aveau monarhii în privința succesului expediției. Nu trebuie omis faptul că genovezul a fost ajutat în cauza sa de cardinalul Pedro Mendoza, arhiepiscop de Toledo și Luis de Santangel(5), trezorier al Casei de Aragon, ambii apropiați ai monarhilor și în special ai reginei Isabella. Dincolo de curiozitate și dorința de cunoaștere, Columb era condus de puternice convingeri religioase. Obişnuia să se spovedească și să se împărtășească în mod regulat, fiind întotdeauna mânat de încrederea deplină în providență.

Prima expediție. Bahamas și Antilele Mari. Noua Spanie.

Columb pleca din Granada la 12 mai 1492, îndreptându-se către portul andaluz Palos, acolo unde avea să echipeze trei vase, mai precis două caravele și o caracă (6), ajutat de frații Pinzón, Martín Alonso și Vicente Yáñez. Primul dintre aceștia a fost desemnat căpitan al caravelei Pinta, cel din urmă al caravelei Santa Clara, supranumită Niña, după proprietarul Juan Niño. Columb era căpitan-general pe Santa María, caraca deținută de Juan de la Cosa. În ceea ce privește numărul total al membrilor expediției, s-a estimat că ar fi existat undeva între 86 și 120 de oameni. Alături de Columb se aflau printre alții un englez, un irlandez, un calabrian, un venețian

și un genovez. Majoritari erau spaniolii, andaluzi ori galicieni. Contrar credințelor populare, echipajul nu era compus din delicvenți, ci în parte din marinari experimentați sau locuitori ai orașului Palos. În fapt, numai patru indivizi fuseseră condamnați și ulterior amnistiați.

Cele trei vase au plecat din Palos în ziua de vineri 3 august 1492, conform calendarului iulian, cu jumătate de oră înainte de răsărit, prin Golful Cádiz, înaintând către Insulele Canare, la care au ajuns după șase zile, mai precis în Gran Canaria. Caravela Pinta a necesitat reparații ce au durat trei săptămâni. Expediția își relua cursul, lăsând în urmă Gomera în zorii zilei de 6 septembrie.

După un voiaj ce a totalizat cinci săptămâni, europenii au zărit pământul Lumii Noi, mai precis insula Guanahani în limba localnicilor, din Bahamas, la 12 octombrie. În prezența căpitanilor și a secretarului flotei, Rodrigo de Escobedo, Columb lua insula în stăpânire, în numele suveranilor catolici, desemnând-o San Salvador, în cinstea Mântuitorului. Genovezul relatează despre localnici că umblau goi, așa cum fuseseră aduși pe lume, părând că nu aveau multe cunoștințe, și în special nu de ordin religios. Columb insistă în jurnalul său asupra acestui aspect, menționând că insularii erau potriviți pentru a îmbrățișa religia drepte credințe. Spaniolii le-au oferit lucruri de mică însemnătate, nativii primind și dăruind în schimb cu bunavoință, gândind că europenii sosiseră din ceruri. Columb transmite o imagine a acestor străini, scriind că aveau

trupuri frumoase și o înfățișare placută, păr scurt și aspru ce era purtat până la sprâncene, alții împletit și lung, ochi mari și frumoși și picioare drepte. De asemenea, obișnuiau să își vopsească trupurile și chipurile cu diverse culori. Nu cărau arme, nici nu aveau cunoștințe despre acestea, dat fiind că le-au fost arătate sabii, iar ei, din neștiință, le-au apucat de lame și s-au tăiat. Pe trupurile unora dintre ei se observau urme de răni, semn că se aflau în conflict cu popoare din insulele vecine, Columb socotind că în zona respectivă apăreau populații străine, cu intenția de a lua prizonieri. De-a lungul timpului, s-au lansat numeroase dispute pe marginea acestui subiect, căci certe grupuri din zonă, adică Taíno și Carib, erau plasate cu predilecție în relație victimă-prădător. Din notele lui Columb reiese că în Antile existau practicanți ai exocanibalismului, denumirile variind, însă indicând în mare aceeași populație, anume Carib.

De vreme ce indigenii acordau atenție la ceea ce li se indica, amiralul gândea că ar trebui să fie buni servitori, putând fi astfel creștinați cu ușurință, prin puterea cuvântului, nu prin forță. Ca mijloc de transport foloseau canoele propulsate de vâsle, ambarcațiuni ce se deplasau la viteze impresionante și puteau susține de la unul la cel mult 45 de indivizi. Nativii le-au comunicat spaniolilor că în zonă existau atâtea insule, încât nici nu puteau fi numărate, oferind de altfel și denumirile a peste o sută dintre ele.

Din Bahamas, flota urmează calea Cubei, insulă

Cu fața la trecut

descoperită la 28 octombrie și numită Juana(7), un loc de o frumusețe ieșită din comun, cu o bogată floră și faună, mult diferite de cele ale Spaniei. Au fost observate numeroase locuri bune de ancorare și râuri adânci, navigabile, socotindu-se că localnicii trăiau de pe urma resurselor marine. Țara se aseamăna în înălțime Siciliei, iar clima amintea de primăvara spaniolă.

Până la 5 decembrie a explorat coasta de nord a Cubei, traversând apoi strâmtoarea Windward, ce separă Cuba de Haiti și Marea Caraibilor de Atlantic. În depărtare, europenii au observat o insulă largă, denumită de indigeni Bohío. Conform relatărilor, locuitorii Cubei și ale celorlalte insule se temeau de cei ce sălășluiau aici. Cel mai probabil, nativii Antilelor Mari îi localizau pe Carib în zona Antilelor Mici, indicând că patria acestora se întinde către răsărit.

În 6 septembrie flota ajunsese în actualul Haiti, intrând în cursul serii în Puerto de San Nicolas, un loc surprinzător prin măreție. Vegetația prezentă era parțial comună cu cea iberică, iar în înălțime acest tărâm se aseamăna, în viziunea europenilor, insulei Tenerife(8). Judecând după numărul de canoe s-a considerat că în zonă ar trebui să locuiască mulți oameni, însă nativii s-au retras când au zărit vasele europenilor.

La 7 decembrie, Columb naviga către est-nord-est, pe coastă. În cursul zilei a intrat în ceea ce avea să numească Puerto de la Concepcion, în Baie des Moustiques, un loc protejat de vânturi, cu o poziție benefică. Câteva zile mai

târziu, a decis să trimită oameni pe insulă, bine echipați, pentru a înainta, în speranța că vor localiza așezările nativilor și că vor putea comunica cu aceștia. Aveau să revină însă, neîntâlnind nici case, nici oameni, ci drumuri largi, pământuri roditoare, ori arbori exotici. Trei marinari, mânați de curiozitate, s-au aventurat în păduri, acolo unde au capturat o tânără frumoasă, pe care au dus-o în golf. Amiralul a ordonat să fie îmbrăcată și să îi fie oferite cadouri ornamentale. Ulterior a trimis-o la țarm, împreună cu șase oameni, trei europeni și trei indios. Femeia le-a indicat direcția satului indigenilor, însă europenii au refuzat să se îndrepte către locație, fie din pricina distanței, fie din teamă. Se aflase că, asigurați de bunele intenții ale vizitatorilor, nativii urmau să sosească la țarm. Columb a trimis iarăși oameni în teritoriu, nouă europeni și un indian. Cei zece au ajuns într-o vale largă, departe de coastă, în ceea ce acum este numit Gros Morne. Văzându-i pe creștini, nativii au părăsit satul, retrăgându-se către interiorul insulei. Indianul a mers la aceștia, spunându-le că europenii au sosit din ceruri, nu din Cariba și că au oferit lucruri frumoase celor pe care i-au întâlnit. Satul avea circa o mie de locuințe ce adăposteau aproximativ trei mii de suflete. Încântați, nativii s-au apropiat de europeni, punându-și mâinile pe capetele acestora, semn de reverență și prietenie. Reveniți la casele lor, oamenii au oferit creștinilor mâncare și alte bunuri. Numeroși localnici au mers la spanioli, rugându-i să nu plece, pentru că vor aduce din munți multe alte bunuri în zilele ce aveau

să urmeze. Marinarii i-au relatat lui Columb că aceștia erau cei mai frumoși și plăcuți oameni pe care i-au cunoscut, cu o piele albă, căci de ar fi îmbrăcați, cu greu cineva i-ar putea diferenția de spanioli, însă amiralului aceste vorbe îi păreau exagerări. Au mai spus că terenurile sunt bine cultivate și ca un râu trece prin mijlocul văii, oferind oportunitatea irigației terenurilor. Toți arborii erau verzi, plantele înalte și acoperite cu flori. Drumurile erau largi și practicabile, iar climatul asemănător celui castilian de aprilie, acesta fiind cel mai plăcut loc din întreaga lume.

Explorând zonele de coastă, Columb observa încă o dată comportamentul nativilor, despre care considera că trăiau într-o permanentă stare de teamă, cel mai probabil alimentată de adversari. Pe țărmul Hispaniolei, amiralul a avut șansa să-l întâlnească pe regele lor, un tânăr de aproximativ 21 de ani, însoțit de un un tutore vârstnic și consilieri. Numeroși indigeni au mers pe vasele europenilor pentru a schimba mărfuri. Columb ordonase să fie bine primiți și tratați cu respect, căci ei erau cei mai buni și mai blânzi oameni, nutrivând speranța că îi va creștina și că îi vor servi pe suverani. În acea seară, căpetenia a sosit la bordul navei, pentru o întrevedere cu amiralul. Columb i-a transmis ca vine în numele suveranilor Castiliei, cei mai renumiți lideri de pe fața pământului, însă nici căpetenia, nici cel care interpreta nu dădeau crezare, considerând că sosiseră nu din această lume, ci din ceruri.

Notele din jurnalul de călătorie relevă faptul că naviga-

torul favoriza ideea ridicării unei așezări în locurile respective, căci putea umbla fără teamă printre acei oameni care nu dețineau arme, străini fiind de război, marcați de simplitate și timiditate. Era un univers complet opus celui european, măcinat de conflicte. Dacă pe de o parte ibericii fuseseră implicați într-o perpetuă luptă pentru recucerirea teritoriilor, nativii acelor insule își duceau existența într-un cadru rustic, cultivând pământurile, îngrijindu-și locuințele și implicit pe sine. Erau potriviți pentru scopul colonizării, căci, gândea Columb, urmau să deprindă obiceiurile și stilul de viață spaniol.

În 18 decembrie, europenii, ajutați de nativi, au ridicat o cruce în sat. Oamenii locului s-au rugat și închinat, conform relatărilor. În aceeași zi, amiralul avea să afle că regele localnicilor este denumit Cacique.

Columb continuă să exploreze coasta și în 20 decembrie ajungea în Baie de l'Acule, de unde a observat văi cultivate și munți ce păreau să atingă cerul. Indiferent de vârstă și sex, locuitorii acestui tărâm umblau goi, iar bărbații nu și ascundeau femeile de ochii europenilor, așa cum se întâmpla în alte insule. În opinia amiralului, oamenii aceștia cereau să cunoască limba și să fie guvernați, devenind așadar, în ochii săi, subiecți ai Coroanei.

La data de 25 decembrie, Santa María naufragia pe coasta Hispaniolei, în apropiere de actualul Cap-Haïtien. Localnicii, la ordinul căpeteniei, au sărit în ajutor creștinilor și au trimis canoele pentru a salva ce era cu putință. Regele și supușii săi au deplâns situația eu-

ropenilor, însă erau dispuși să îi susțină cu ceea ce era necesar, oferindu-le câteva case în care să își păstreze bunurile, sub pază armată. „Erau oameni iubitori, ce nu râvneau la bunurile altora, ci puneau preț pe onestitate. Își iubeau aproapele ca pe ei înșiși”, povestește Columb în jurnalul său, „iar vorba lor era dulce, asemenea zâmbetului. Regele era un om de o prezență remarcabilă, pe deplin respectat de supușii săi.” În schimbul a diverse obiecte, nativii ofereau podoabe din aur europenilor. Căpetenia înțelegea că noul său prieten dorește să găsească sursa metalului prețios, comunicându-i că în vecinătate poate fi găsit în cantități mari, cel mai probabil făcând referire la terenurile aurifere din interiorul insulei. Spaniolii le-au arătat arme indigenilor și prin semne dădeau de înțeles că adversarii lor vor fi distruși din ordinul suveranilor catolici. I-au oferit lui Columb multe cadouri, pe care acesta le-a primit cu bucurie, drept consolare, gândind că divinitatea a intervenit în naufragiu, îndicându-i astfel că acest loc este prielnic unei așezări. Așa că genovezul a ordonat ridicarea unui fort, convins fiind de puterea pe care o posedea pentru a supune întreaga insulă, despre care opina că este mai întinsă decât Portugalia.

După Anul Nou, Columb a lăsat pe insulă 39 de oameni(9), în fortăreața Villa de la Navidad, socotind că sunt buni prieteni cu Guacanagarí, căpetenia locală. Au fost numiți locotenenți Diego de Arana, Pedro Gutiérrez și Rodrigo de Escobedo. A mai lăsat în urmă marfă pentru troc, alimente, arme, o barcă, precum și semințe pentru

cultivat, însărcinându-i cu localizarea minei de aur și a unei bune locații pentru clădirea unui oraș. Columb ridica ancora la 4 ianuarie, părăsind actualul Haiti și trecând în zona orientală. La 13 ianuarie flota ajunsese în Golful Samaná, acolo unde șapte spanioli trimiși pe țărnm sunt atacați de către 55 de indieni. Amiralul credea că aceștia sunt vestiții Carib, sau cel puțin o populație învecinată(10), căci un indian din Samaná îi indicase în prealabil că cei ce mâncau oameni se aflau la est, cel mai probabil în Borikén. Columb regreta incidentul pe de o parte, temându-se pentru viețile celor din fortăreață, însă era de părere că europenii au insuflat teamă în localnici. Din Samaná flota pleca la 16 ianuarie pe ruta Azore (17 februarie) - Lisabona (4 martie) - Palos (15 martie).

Rolul primei expediții în istoria insulei

Ce legătură are prima expediție cu destinul Hispaniolei? Deși de scurtă durată, prima așezare europeană din Americi a fost ridicată în actualul Haiti, în apropierea actualului oraș Cap-Haïtien. Explorând Hispaniola de la vest la est, Columb oferă informații prețioase privitoare la locurile și popoarele întâlnite. Trebuie remarcat faptul că la momentul sosirii europenilor în insulă erau conturate mai multe regate ce acționau independent, unite însă prin limbă și obiceiuri. Datorită însemnărilor navigatorului genovez avem ocazia să privim dincolo de perioada colonială și să regăsim o populație ancestrală.

Primele două expediții sunt marcate de o ruptură în ceea ce privește relația indigenilor cu europenii. La revenirea lui Columb, Navidad era în ruine, iar coloniștii morți, unii pierind din pricina bolilor, alții în urma disputelor interne. De asemenea, se consideră că spaniolii, măcinați de nemulțumiri și neajunsuri, au organizat raiduri în teritoriu, abuzând de localnici. Drept răspuns, nativii au distrus fortificația și au ucis parte din iberici, constituind așadar prima mișcare de rezistență din Hispaniola.

Pe de altă parte, trebuie analizată și viziunea lui Columb, care credea că insulele din Caraibe reprezintă un avanpost către acele târâmuri menționate de Marco Polo și mai apoi de Paolo Toscanelli. Și în a doua expediție pleca decis să le localizeze și să colonizeze teritoriile ce i s-au arătat în prima călătorie. Mai târziu s-a adevărit că nu reușise să își atingă țelul propus, descoperind în schimb niște insule tropicale, populate de barbari, în viziunea europenilor, ce nu produceau mirodenii sau metale prețioase conform așteptărilor. Nici ca guvernator nu a izbutit, im-

plicând colonia Santo Domingo în comerțul cu sclavi. Așa au ajuns primii africani în Hispaniola(11). Sclavia era în contrast cu învățămintele propovăduite de monarhii catolici, îndeosebi de Isabella, care avea să condamne hotărârea amiralului de a trimite robi în Peninsula.

(Va urma)

NOTE

1)Sub aspectul suprafeței teritoriale (cca. 27000 kmp) se aseamănă cu statul american Massachusetts. De asemenea, este al doilea cel mai dens populat stat suveran caribian, cu o medie de aproximativ 375 loc./kmp. Prin comparație, media globală este de 45.

2)Între 1822-1843 Hispaniola a fost reunită sub conducerea lui Jean-Pierre Boyer, întreg teritoriul fiind desemnat Haïti. I-a urmat, până în 1844, Charles Rivière-Hérard.

3)Daniel Defoe-*Robinson Crusoe*, unde descrierea lui Vineri amintește de cea pe care Columb o făcea nativilor; indigenul devine servitorul lui Crusoe și dă dovadă că este înclinat către canibalism.

4)Toscanelli îi scrisese lui Columb, oferindu-i direcții către est, din Lisabona la Quinsay, în provincia Mangi, sau lângă provincia Katay și de la insula Antilia la insula Cipangu; în relatările lui Marco Polo, Chipangu era o insulă măreață în est, la depărtare de continent, condusă de un lord al cărui palat era acoperit în întregime cu aur, bogăția acestuia depășind orice imaginație.

5)În martie 1492 era semnat la Alhambra Edictul de expulzare a evreilor din Castilla și Aragon. Santangel, evreu creștinat, a fost protejat prin decret regal emis de Ferdinand în mai 1497.

6)carabela era o navă cu vele, de mici dimensiuni, ușor manevrabilă și rapidă.

Caraca era o navă voluminoasă, cu catargul principal foarte înalt.

7)După Juan (1478-1497), prințul Asturiei, fiul Isabellei și al lui Ferdinand.

8)Vulcanul Teide are 3718 m și este cel mai înalt vârf al Spaniei. Pico Duarte (în Republica Dominicană) măsoară 3098 m, iar Pic la Selle (în Haiti) 2680 m.

9)În lista oficială apar 44 de nume.

10)Nu era vorba despre Carib, ci despre Ciguayo, așa cum susțin contemporanii genovezului, o ramură a indienilor Ciboney (Siboney), care la vremea contactului populau zone restrânse în Hispaniola și Cuba și a căror limbă era diferită de Taíno.

11)Descendenți ai africanilor aduși în Peninsula Iberică de către portughezii care practica acest comerț încă de la începutul secolului al XV-lea.

Proiecția de film intră într-o nouă eră

Este incontestabil faptul că digitalul înlocuiește analogicul în multe domenii, iar dispariția aparatului de fotografiat cu film ne-a dovedit cât de repede se desfășoară procesul, dar și cât de ușor ne adaptăm la acesta. Ce urmează să mai dispară sub dominația digitalului? Wired.com ne informează că era proiectoarelor de film analogice se apropie de final. Deși a fost regina tehnologiei de proiecție încă din 1889, pelicula de 35 mm a pierdut lupta cu timpul, declinul ei începând de la începutul anilor 2000. Tehnologia 3D a alimentat succesul digitalului, apariția filmului *Avatar* în 2009 reprezentând momentul decisiv pentru viitorul tehnologiei de proiecție. Cine ar fi crezut că niște umanoizi - cu urechi ca ale unor draci de copii prinși mereu în fapt și colorați de parcă ar fi mâncat la vreo terasă dubioasă de pe litoralul românesc - vor grăbi inevitabilul? Digitalul a devenit majoritar la începutul lui 2012 și nimic nu-i mai poate opri expansiunea. În acest moment, doar 37% din cinematografele din lume mai folosesc proiecția analogică și se presupune că în 2015 vor rămâne doar 17 procente. Așadar, vom mai întâlni proiectorul tradițional doar la spectatorii nostalgici și în cărțile de istorie, alături de kinetoscopul lui Edison.

YouTube și-a deschis propria casă de producție

Dintr-un film postat pe... Vimeo am aflat că la periferia L.A.-ului, un hangar de 3900 metri pătrați a fost reamenajat pentru a găzdui platouri de filmare, studiouri de înregistrare a sunetului, un amfiteatru și camere pentru editarea materialului. Este vorba de YouTubeSpace, care are filiale mai mici în Londra și New York (în curând va avea și în Asia) și care se dorește a fi, în plus, o școală în care elevii vor învăța cum se produce un film într-o manieră profesionistă. Ce urmărește de fapt Youtube, care aparține gigantului Google? Să schimbe calitatea materialelor postate, cu scopul de a atrage mai mulți bani din publicitate. YouTube se definește ca „televiziune alternativă”, dar majoritatea conținutului este realizat de amatori și este, prin urmare, de calitate slabă. Dacă vă imaginați deja filmând în YouTubeSpace, vă recomand să nu vă entuziasmați prea tare. Trebuie să aveți filme urmărite de câteva milioane de oameni și idei de milioane... de dolari!

Un nou Louvre în nordul Franței

BBC.co.uk ne amintește că, în 2004, prim-ministrul francez de atunci, Jean-Pierre Raffarin, a ales fostul oraș minier Lens pentru a deschide o filială a celui mai cunoscut muzeu din lume. Lens a fost grav afectat de dispariția industriei miniere, care a început încă din anii '60 și acest fapt a reprezentat principalul motiv pentru selectarea sa în proiectul celui de-al doilea Louvre, în detrimentul unor orașe ca Boulogne sau Amiens. Există însă și o motivație geografică: orașul este la 75 de minute de mers cu TGV-ul de Paris, este aproape de Canalul Mânecii, de granița belgiană și de cea germană, pe unde ar trebui să sosească turiștii din Marea Britanie, respectiv din Țările de Jos și din Germania. Clădirea muzeului a fost proiectată de SANAA (Sejima & Nishizawa and Associates) și este de o simplitate cuceritoare (vezi imagini: <http://www.france24.com/en/20121204-louvre-lens-museum-north-france-art-holland-e-decentralisation>) Louvre Lens va avea un spațiu de 125 de metri lungime pentru expoziția permanentă, dar și multe săli care vor găzdui expoziții temporare. Conducerea instituției a asigurat publicul că nu este vorba de un muzeu de rezervă, care să găzduiască exponate mai puțin cunoscute sau apreciate, ci de unul de același nivel cu cel parizian. Tocmai de aceea, au fost transferate două vedetele ale artei universale, *Libertatea călăuzind poporul*, de Delacroix și *Portretul lui Louis-Francois Bertin*, de Ingres, pe lângă multe alte lucrări, din toate spațiile geografice

și din toate epocile. Data de 12 decembrie 2012 reprezintă un moment istoric pentru Franța, mai exact pentru politica sa culturală, marcată, în ultimi ani, de ideea de descentralizare a culturii. Inaugurarea Louvre Lens (precedată de deschiderea unei filiale a Centrului Pompidou la Metz, în urmă cu doi ani) este un pas mare în sprijinul acestei idei, dar mai sunt multe de făcut până când „dictatura” culturală a Parisului va fi desființată (este oare posibil acest lucru?). Este un pas și mai mare pentru Lens, un oraș fără cinematograful, care se pregătește acum să primească aproximativ 500000 de turiști anual. Un exemplu care ar trebui să le dea de gândit și autorităților din România, pentru care orașele sărace trebuie să rămână sărace, iar cultura este văzută ca a cincea roată la căruță – roată care trebuie, totuși, schimbată mereu în funcție de culoarea calului care trage. Inițiative culturale care pot îmbunătăți viața oamenilor din orașe aproape moarte – cum este „Colonia literară Petrila”, a lui Ion Barbu – nu interesează niciun politician...

Benjamin Fundoianu-tradiționalist sau avangardist?

Omul

Benjamin Fundoianu s-a născut pe 14 noiembrie 1898 la Iași și a decedat pe 3 octombrie 1944 în lagărul nazist de exterminare de la Auschwitz, Polonia. Virgil Teodorescu afirma, într-un poem omagial, că „îmbogățea cenușa cuptoarelor naziste cu un pumn de pulbere rătăcitoare”.

A fost poet, critic, eseist, filosof. Până la vârsta de 17-18 ani un rol important în modelarea personalității literare a poetului l-a avut Iacob Groper, însă după 1917 legătura cu acesta s-a rupt.

Debutul poetic al lui Fundoianu s-a realizat la vârsta de 16 ani, în 1914, în revista *Viața nouă*, editată de Ovid Densusianu. În 1918 publică poemul în proză *Tăgăduința lui Petru*. Întemeiază teatrul de avangardă *Insula* împreună cu regizorul Armand Pascal. Din 1923 se stabilește la Paris și își schimbă numele în Benjamin Fondane. Chiar departe de țară, poetul menține totuși legăturile de prietenie cu scriitorii români și publică constant în reviste de avangardă din România.

Singurul său volum de poezii publicat în timpul vieții a fost *Privești*, apărut în 1930. Volumul cuprinde poezii scrise între 1917 și 1923. Poetul dedică acest volum lui Ion Minulescu, „primul clopotar al revoltei lirice românești”.

Colaborează frecvent la revistele literare *Rampa*, *Chemarea*, *Contemporanul*, *Sburătorul literar*.

Evoluția spirituală a poetului a fost influențată de filosoful rus Lev Șestov, pe care îl întâlnește în primăvara anului 1924, precum și de contactul cu scrierile lui Friedrich Nietzsche și Soren Kierkegaard. Cel mai important volum de eseuri al lui Fundoianu a fost *Le conscience malheureuse (Conștiința nefericită)*. A scris și: *Rimbaud le voyou (Rimbaud vântură-lume)*, *Faux Traite d'Esthetique (Fals Tratat de Estetică)*, *Baudelaire et l'experience du gouffre (Baudelaire și experiența abisului)*.

În urma unui denunț cu privire la faptul că erau evrei, Fondane și sora lui, Lina, sunt închiși în lagărul de la Drancy de către Gestapo, în timpul ocupației Franței de către germani. De aici, îi trimite soției sale, Genevieve, o scrisoare testament prin care îi dezvăluie titlul volumului antologic *Le mal de fantomes* (1980). Acest volum cuprinde creația sa originală de poezii în limba franceză. Emil Cioran, alături de alți prieteni scriitori obțin eliberarea sa, dar nu și pe a surorii sale, Lina. Fondane refuză să părăsească lagărul fără sora sa și, în mai 1944,

sunt deportați la Auschwitz. Pe 3 octombrie 1944 sunt omorâți prin gazare, la Birkenau. Descrierea realizată de Nedeea Burcă despre sfârșitul lui Fundoianu este puternic încărcată de emoție: „În primăvara lui 1944 (la 3 martie), în urma unui denunț, Benjamin Fundoianu, exponent de seamă al avangardismului european și strălucit eseist, a fost arestat la Paris, împreună cu sora lui, și internat în lagărul de la Drancy. De aici, amândoi au pornit pe calea cea fără de întoarcere a Auschwitz-ului, unde, înghițite de flăcări, firavele lor trupuri, transformate în fum, au urcat spre înalturi” (2 oct. 1944). Poetul ar fi putut scăpa de la moarte, ne spune Mircea Martin, „fără altă concesie decât aceea de a fi mai puțin motivat și mai puțin generos. Câțiva prieteni reușiseră să-i obțină eliberarea, dar nu a acceptat să-și părăsească sora...”

Arghezi, idolul scriitorului, și-a exprimat regretul față de dispariția acestuia: „... O imensă părere de rău pentru că uneori n-am fost destul de atent cu suava lui grijă față de mine, mă crispeză și-mi dă o durere de neînlocuit. Dacă m-aș lăsa dus de pană, în nevoia de a scăpa de o remușcare obsedantă, aș scri, pentru sufletul acestui tânăr de har excepțional, toată revista...”

Poetul

În *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, G. Călinescu îl cataloga pe Fundoianu drept un poet tradiționalist. „Tradiționalismul lui Fundoianu e

un panteism olfactiv și tactil, o îmbătăre de exalații vitale.” Lovinescu îl încadra în avangardism, alături de Voronca și Vinea, dar, totodată, afirma că „inspirația sa e tradițională, rurală, am putea spune ... numai accentul și notația, cu influențe de altfel argheziene, sunt moderniste.”

Ov.S.Crohmalniceanu este considerat primul critic care a încadrat poezia lui Fundoianu în curentul expresionist. „El are privirile ațintite către literatura franceză [...], dar formația sa filosofică e germană; mai mult, chiar gânditorii pe care i-a frecventat au avut un rol capital în crearea opticii expresioniste.” Criticul mai adaugă: „A vedea în Priveliști doar tradiționalismul înseamnă a ne înșela asupra naturii adevărate a poeziei. Dar acest impuls de a opune mecanicii nebune a carnagiului mondial, tehnicității distructive, forțele vieții, acțiunea lor stihială, natura ultragiată cu sevele în revulsie, <sufletul firii> care se ridică împotriva imperiului mașinilor, îi e propriu tocmai liricii expresioniste.” Nicolae Manolescu îl consideră tot expresionist: „Alături de Blaga, Fundoianu este, probabil, singurul poet român expresionist. Relațiile lui cu dadaismul, suprarealismul și celelalte sunt fără importanță.”

Fundoianu nu este un scriitor care să se păstreze în zona tradiționalismului, chiar dacă pune accent pe rural. Prin poezia sa a exprimat o stare profundă de durere, pe care o dorește dizolvată într-un tablou vegetatal inedit. Natura este o temă des întâlnită în poezia sa. Eul liric se suprapune acesteia doar pentru a se adânci și mai mult în suferință. Natura nu este un spațiu

ocrotitor, multiplele fețe ale acesteia fiind de fapt ziduri de care se lovește poetul trist și neliniștit. Explozia de vegetal pe care o folosește în poeziile sale reprezintă, de fapt, o armă îndreptată către sine pentru că natura amplifică angoasa interioară, de parcă freamțul interior ar aștepta din clipă în clipă să izbucnească. Eul liric transferă naturii stările sale. Recreând-o, poetul se recompune pe sine. „Nu aștept alte peisaje, fiindcă peisajul va fi totdeauna același. Știu prea bine că eu creez peisajul...” Ceea ce trebuie subliniat este faptul că prin crearea acestui spațiu vegetal poetul nu speră a se cunoaște pe sine. Din exteriorizarea eului fundoian rezultă o tăcere absolută. Aproape totul este redus la destrămare. „Ploaie.../umflă sămânța bine și fă-o să plesnească/sămânța de lucerne, de păpușoi, de orz/orz pentru cai, lucernă la vaci și popușoiul/fă-l, ploaie, pentru oameni cari te-așteaptă-n tindă/ cu porci uscați de-amiază, cu vișini, cu pustiu/și cu neveste-n care țipă copiii surzi.” Imaginile reprezentate în poezia fundoiană par să rămână prizoniere într-un tablou al surzeniei. De aceea, comunicarea este imposibilă. Natura pare să se pregătească pentru un sfârșit apocaliptic: „Și pune frunze-n vișini: ca să se urce omida,/fă grâul ca să nu moară guzganii de pământ/și sălcii: să se poată bivoli scârpina.” De altfel, bivoli sunt urâți și teferi, porcii cu sufletul de baltă, caprele râioase și murdare, ciorile negre dau peste întinderi roată și așteaptă-un hoit trântit.

„E iarnă, urlă crivăț; în vatră-i foc sărac;/și ninge, ninge, ninge ca-ntr-un sfârșit de veac /natura-și dă solemnă agonical

răsuflăt/și-atâta somn și moarte și-atâta alb e-n suflet /de parcă ningerătrânsul neconținut de-un veac. De frig te-nghemi, și-o raclă-ți pare-odaia toată/de prin hogoaguri fumul se-ncercuiește roată/și ciori ca de funingeni așteaptă-un hoit trântit/și gândurile pleacă-n stol funinginitca ciorile, ce negre, dau peste-ntinderi roată. (*Hiems*) “ Tabloul conturat în aceste versuri îl apropie pe Fundoianu de poezii simboliste. Natura este supusă unui puternic proces de disoluție. Iarna stăpânește totul. Imaginea antitetică dintre gerul năprasnic de afară și puținul foc care mai arde în vatră este sugestivă. Acesta din urmă poate simboliza ultima suflare a omului, sfârșitul vieții asociat cu moartea naturii. Odaia se transformă în raclă, frigul domină și ciorile dau roată. Imaginea omului este contopită cu imaginea apocaliptică a naturii. Tonalitatea este gravă, versurile reflectând o explozie a funebrului care pare născută din zbuciumul interior. Sentimentele exprimate sunt intense, sfârșitul este violent, sugerând ideea că echilibrul interior nu a existat niciodată. Peisajul este alienant și acest fapt se observă în majoritatea versurilor fundoiene. Individul este dezumanizat și posibilitatea schimbării nu există.

În poezia lui Fundoianu omul este singur. El nu are un partener de dialog, fiind aruncat în natură fără a i se oferi posibilitatea de comunicare. Spre deosebire de poezia tradiționalistă, poezia lui Fundoianu reușește naturalizarea omului și nu umanizarea acestuia. Peisajul fundoian este realizat cu ajutorul unui ochi interior care deformează peisajul exterior, într-o infinitate de forme.

Diana-Adriana Matei

SUPER-EGO
E paro.
E liniște.
Statuia zace
ca trupul
oricărui sărman
neînsuflețit și bocit
iar eu
mă plimb
prin acest cimitir
în care pământul
s-a hrănit numai
cu un nume
răstignit pe-o cruce
unde
posesorul s-a ridicat
impunător
deasupra propriului
mormânt
ducând pe umeri
chiar
și povara celei mai
neînsemnate
zburătoare,
la fel cum duc și eu
de acum, o voce
auzită parcă
DIN INTERIOR,
DE PESTE TOT,

DE NICĂIERI
și răspund
cine este?
EU sunt!
EU care?
EU, conștiința ta!
Explică!
EU sunt TU!
Explică!!
Priveste în jur
doar TU cu MINE
adică NOI, adică TU
Adică NOI, adică TU,
adică EU
și...ce dorești?

Dorești.
incotro s-o apuci?
ești nehotărâtă,
de aceea mă auzi
de aceea sunt aici;
unde ai vrea?
Aș vrea să pătrund
ÎN INTERIORUL
gândurilor mele,
apoi să te caut
PESTE TOT
și să te iau
DE NICĂIERI nu
singură,

cu mine însămi!!!

NOUĂZECIȘINOĂ LA SUTĂ TRANPIRAȚIE

Tu, ciclon sălbatic
mi-ai smuls
acoperișul cerebral,
ai pătruns
în podul
unde găzduiam
Divina Creație
cu tot alaiul ei familial...
văduv a rămas gândul,
orfane cuvintele
iar eu acum,
biet muritor de rând
flămând și însetat,
implor iertare
și rog ție,
cruță viața mea
de a celorlalți.

Diana-Adriana
Matei

M-ai înșelat cu o bere rece (parodie la poezia *Cântec naiv*, de Emil Brumar)

M-ai înșelat cu o bere rece,
Când am văzut ce se petrece,
Și cât de lung a fost sărutul
Am înțeles de ce preferi
băutul...

Tu te înțelegi bine cu ea
Alături stați pe canapea
Miros specific de trădare
Ea îți e sprijin și alinare.
Apoi la ce nu m-am așteptat
Tu și cu fotbalul m-ai
înșelat...

Mihai Tocaru

Toți bărbații

Ah! Toți bărbații ar vrea să
stea
Cum stă frumoasa-n cafenea
Și toți bărbații ar vrea să bea
O ceașcă de cafea cu ea

Stă singură ca o piatră și e
atât de calmă
Ridică ceașca cu grație,
cafeaua-și consumă
Își mângâie părul, se ridică
și îi lasă în urmă.
Aerul tace, unul rămâne cu
tâmpla în palmă

Ceilalți cu privirile îndreptate
Spre minunata ei parte din
spate

Mihai Tocaru

Din tată în... bunic

Cine crezi că ești? (CBS reality, luni-vineri, ora 17.00)

Dacă n-aș fi descoperit documentarul care poartă acest titlu, sigur aș fi șters CBS reality din lista de programe a televizorului. Printre emisiuni stupide, realizate în general de americani, despre crime sângeroase, obsedați, femei diabolice, indivizi înșelați de parteneri, camere de gardă și alte tâmpenii destinate bolnavilor amatori de reality-show-uri aranjate, morbid și kitsch, în general, emisiunea aceasta (realizată de BBC) pare introdusă în program din greșeală. Despre ce este vorba? Celebrități britanice se întorc în trecut, pentru a-și descoperi originile. David Suchet, Jeremy Irons, Jeremy Clarkson, Patrick Stewart, Boris Johnson și mulți alții scotocesc arhivele și descoperă lucruri surprinzătoare despre strămoșii lor. Sir Matthew Pinson, canotor medaliat cu aur la patru olimpiade, descoperă că unul din strămoșii săi direcți a fost unchi al Catherinei Howard, penultima soție a lui Henric al VIII-lea. Urmărind firul înaintașilor, ajunge la un arbore genealogic care furnizează cea mai mare surpriză: este urmaș pe linie directă al lui Edward I și, prin urmare chiar al lui William Cuceritorul. Jeremy Clarkson, prezentatorul celebrei emisiuni Top Gear este revoltat când descoperă că străbunicul său inventase borcanul cu închidere ermetică și se îmbogățise de pe urma vânzării acestuia, fără să lase urmașilor nimic, dar rămâne fără cuvinte când descoperă că este urmașul unui prinț bavarez din secolul al XVII-lea.

Dar valoarea emisiunii nu constă în poveștile de familie mai mult sau mai puțin spectaculoase, ci în modul în care realizatorii le încadrează în contextul istoric. În paralel cu cercetarea rădăcinilor unor vedete britanice, sunt prezentate pagini de istorie mai mult sau

mai puțin cunoscute. Astfel, istoria personală se împletește, de cele mai multe ori, cu marea istorie, rece și impersonală.

Dincolo de producție, mai este ceva care mă impresionează mereu când văd emisiunea: bogăția arhivelor britanice și buna organizare a instituțiilor care le găduiesc. Invitații găsesc, în biserici, registre de botez sau căsătorie din secolul al XVI-lea. Decizii judecătorești de acum două secole, documente de plată din perioada colonială, ziare obscure, sunt ordonate în programe de computer. Prin urmare, accesul la informații despre înaintași este facil și respectul pentru documente (în definitiv pentru oameni) chiar există. În România, se pierd acte la un an după ce le-ai depus la vreo instituție, sau, mai rău, ți se cere să prezinți un act de două ori... Vorbim, de fapt, de existența responsabilității față de urmași, căci, odată cu ștergerea sau pierderea unor urme ale istoriei, anulezi și transmiterea unor valori asociate acestora. Dacă britanicii au păstrat neschimbate mici localități timp de secole și nu au distrus arhive ale unor vechi bresle (după cum în văzut în acest documentar, s-au găsit registre, vechi de trei secole, ale breslei spițerilor), la noi, clădiri de patrimoniu se transformă în moloz peste noapte și în unele biblioteci plouă...

Formatul emisiunii a fost preluat în multe țări, printre care și Cehia sau Polonia, care au avut și ele o istorie zbuciumată (subliniez acest fapt pentru că mereu găsim scuze în istoria noastră de ghinionști)... La noi, cred că ar fi foarte greu, dacă nu imposibil (cu excepția familiilor boierești, poate), de realizat o astfel de serie. Dar ce televiziune ar fi interesată?

Fotografii cu sori

apod.nasa.gov

Astronomy Picture of the Day (Fotografia zilei în astronomie) își are originile în anul 1995 și conține în arhiva sa cea mai largă colecție de imagini din spațiu de pe internet. Până în prezent, proiectul a fost susținut de astronomii Robert Nemiroff și Jerry Bonnell, primul dintre ei profesor la MTU (Michigan Technological University), al doilea angajat al Goddard Space Flight Center din Greenbelt, Maryland. Zi de zi, noi imagini/fotografii ale universului sunt prezentate publicului, alături de o scurtă descriere. Există traduceri în 21 limbi, printre care și română, în îngrijirea lui Christian Graure. De asemenea, cei interesați pot trimite imagini, nu înainte de a-i contacta prin email pe unul dintre cei doi specialiști. Fotografilor amatori le este recunoscută contribuția și în unele cazuri primesc drepturi de autor.

Fotografiile care redau cerul uimesc prin cromatica extraordinară și prin detaliile care îți transmit înfinitatea din spatele lor. Nori, galaxii, nebuloase se aglomerează și îți dau impresia că ai în față paleta unui pictor. Dar pozele mai au o calitate, dincolo de cea vizuală: te învață ceva. O astfel de imagine este ISS and the Summer Milky Way, din data de 24 ianuarie 2013, realizată la Buenos Aires, cu un telescop. Știam că Stația Spațială Internațională se poate vedea cu un telescop, dar n-aș fi bănuț niciodată că lasă în urmă o urmă uriașă, asemenea avioanelor cu reacție, vizibilă timp de cinci minute...

G. M. Neaguțu & M. G. Panait
Jose Manuel Caballero Bonald a câștigat Premiul Cervantes, în valoare de 125.000 €

În vârstă de optzeci și șase de ani, poetul, nuvelistul și eseistul spaniol a fost premiat pentru „îmbogățirea moștenirii literare spaniole”. Astfel și-a motivat juriul decizia de a acorda cea mai prestigioasă distincție literară a lumii hispanofone unui scriitor din „Generația 50”, cunoscute pentru opoziția față de regimul politic franchist. Jose Manuel Caballero Bonald s-a născut în Jerez, pe 11 noiembrie 1926. Tatăl său era un cubanez cu origini italienești, iar mama era descendenta unui filozof francez care se stabilise în Andaluzia la mijlocul secolului al XIX-lea. A studiat navigația, filosofia și literatura. În tinerețe a fost editor pentru diverse publicații, iar mai târziu a predat literatura la universitățile din Bogota și Pennsylvania. A fost arestat de mai multe ori pentru convingerile sale politice de stânga, exprimate fățiș. Este un scriitor prolific - a publicat peste treizeci de volume, cele mai cunoscute fiind *Mendigo* (1950), *Las Horas Muertas* (1959), *Agata Ojo de Gato* (1974), *Campo de Agramante* (1993). A primit numeroase premii literare, iar din 1993 este membru al Academiei Nord-Americane de Limbă Spaniolă. Așteptăm traducerea sa în limba română!

Recente

George Orwell - O mie nouă sute optzeci și patru, trad. de Mihnea Gafița

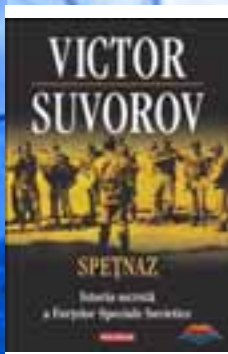
Reeditată la Polirom, celebra distopie a lui George Orwell impresionează și azi (și o va face, sunt sigur, mereu) prin interogarea naturii umane, prin analiza psihologiei puterii și a mijloacelor de manipulare. În mâna puterii, istoria, limba, trecutul și viitorul celorlalți se transformă în mijloc de control. Unii spun că 1984 nu este actual, dar, în orice epocă, în orice spațiu, întâlnim cel puțin o fațetă a Londrei din roman... (G.M.N.)
Editura Polirom, Colecția: Top 10
Anul apariției: 2012, 384 pp.

Aleksandar Stoicovici (coord.) - Malul celălalt (antologie de poezie sârbă sec. XX-XXI), trad. de Liubinka Perinat Stancova, Slavomir Gvozdenovici și Aleksandar Stoicovici.

Malul celălalt aduce în fața cititorului 37 de poeți de limbă sârbă din ultimii 100 de ani. Printre ei, Vasko Popa, Danilo Kiš, Adam Puslojić, Miodrag Pavlović, Ivan V. Lalić, Ljubomir Simović. Este o carte frumosă, cu o structură bine gândită și cu traduceri bune. Marele „plus” îl reprezintă prezența unor autori recenți, necunoscuți publicului românesc, ca: Jovanović Danilov, Vojislav Karanović, Dejan Aleksić ș.a. (G.M.N.)
Editura Herg Benet, Secțiunea Poezie,
Anul apariției: 2012, 322 pp.

Mai vechi

Victor Suvorov - Spețnaz. Istoria secretă a Forțelor Speciale Sovietice, trad. de Paul Aneci și Ioana Pantir

Suvorov, fost ofițer în serviciul de spionaj militar, cunoscut rușilor drept GRU (Glavnoye Razvedyvatel'noye Upravleniye), oferă informații referitoare la organizarea trupelor Spetsnaz (Voyska spetsialnogo naznacheniya), unități cu „destinație specială”, aflate în subordinea GRU. În rândurile acestei formațiuni se regăseau numai cei mai puternici, fizic și mental, dintre soldații sovietici, modelați, printr-o selecție riguroasă, să îndure orice fel de vicisitudine și instruiți să își neutralizeze ținta, nu să ocupe poziții defensive. De asemenea, cititorul are ocazia să se documenteze cu privire la rețeaua de agenți și atribuțiile acestora, armament, echipament și controlul operațiunilor. (M.G.P.)
Editura Polirom
Anul apariției: 2011, 312 pp.

Philip Matyszak - Dușmanii Romei. De la Hannibal la Attila, trad. de Gabriel Tudor

O scriere ce intrigă, abordând ascensiunea și declinul Romei, din perspectiva adversarilor, fie ei cultivați, sau barbari. Adeptă a unei politici expansioniste, Roma a atras numeroși rivali de-a lungul secolelor. Dintre aceștia, unii au luptat pentru a-și conserva stilul de viață și independența, alții din dorința de răzbunare, ori mânați de interese politico-economice. Fiecare are o poveste unică și îi amintim aici pe Hannibal, Filip al V-lea, Viriathus, Iugurtha, Mithriade, Spartacus, Orodes al II-lea, Cleopatra, Vercingetorix, Arminius, Boudica, Decebal, Shapur I, Zenobia, Alaric și Attila. Cei căzuți în mâinile romanilor erau expuși în cadrul ceremoniei triumfului, cum este cazul regelui Numidiei, Iugurtha, înfrânt de Caius Marius. Alții, pentru a nu suporta umilința, preferau să piară cu onoarea intactă. (M.G.P.)
Editura ALL, 2008, 304 pp.

R.O.C.A.D.A
rocada.webs.com

